

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук

Чорнойван Ганни Петрівни

на дисертаційну роботу **Бірук Наталії Петрівни**

«Професійно-творчий розвиток особистості педагога-дослідника в умовах діяльності науково-педагогічної школи», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження. Сучасна освітня парадигма базується на вдосконаленні та модернізації професійної освіти педагогів і створення умов для забезпечення їхнього неперервного професійного розвитку й самовдосконалення. Поряд з цим важливою проблемою є визначення ролі і місця науково-дослідницької підготовки й упровадження практично орієнтованих технологій розвитку науково-дослідницької компетентності педагогів, створення передумов для реалізації дослідницького потенціалу та окреслення шляхів кар'єрного зростання педагогів-дослідників.

Дослідження форм підготовки висококваліфікованих педагогів-дослідників свідчить, що однією з ключових форм такої підготовки є наукові школи педагогічного спрямування. Сучасний етап діяльності наукових шкіл розкривається через створення ефективних умов розвитку дослідницького потенціалу молодих учених, креативних навичок і здібностей, гнучкості та мобільності. Діяльність науково-педагогічних шкіл як неформальних наукових об'єднань, відіграє значну роль у розвитку вітчизняної освіти і науки. Здійснений дисертанткою історико-педагогічний аналіз становлення та етапів наукових шкіл, визначення функцій, критеріїв та ознак їхньої діяльності вказує, що вони є середовищем професійно-творчого розвитку педагогів-дослідників.

Значущість представленого дисертаційного дослідження посилюється і виявленими дисертанткою суперечностями, які існують сьогодні між: об'єктивною потребою суспільства у підготовці компетентного педагога, здатного до постійного самовдосконалення і забезпечення якісних результатів дослідницької діяльності впродовж усієї професійної кар'єри, та недостатньою обґрунтованістю теоретичних підходів до професійного становлення фахівців у

процесі їхньої педагогічної підготовки; станом розробленості сучасних концепцій професійного розвитку педагогів різних спеціальностей та необхідністю визначення ролі і місця науково-дослідницької підготовки в цьому процесі; необхідністю підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації до здійснення педагогічної та науково-дослідницької діяльності у сучасних умовах інноваційного розвитку суспільства і недостатнім ступенем використання потенціалу науково-педагогічної школи як середовища професійного зростання молодих науковців.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, досягнуто через застосування відповідного наукового інструментарію, який складається, із комплексу вдало підібраних автором методів дослідження і відповідної джерельної бази (дисертанткою здійснений аналіз 418 джерел, з них іноземною мовою – 14).

Структура дисертаційної роботи є логічною, представлена вступом, трьома розділами, висновками до них та загальними висновками. Загальний обсяг дисертації складає 372 сторінки, з яких основного тексту – 198 сторінок, що відповідає основним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Для покращення сприйняття поданого в тексті матеріалу робота містить 19 таблиць, 33 рисунки та доповнена 19 додатками.

Найсуттєвіші наукові та практичні результати, одержані Н.П. Бірук, викладено в загальних висновках та повною мірою висвітлено в опублікованих працях. Обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих дисертанткою, підтверджено результатами дослідження, в цілому не викликає сумнівів і має достатній рівень.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій щодо достовірності, об'єктивності і надійності не викликає сумнів.

Н.П. Бірук *вперше* у результаті історико-педагогічного аналізу виокремлено етапи розвитку наукових шкіл (І – зародження філософських систем та філософсько-математичних шкіл як прототипів дослідницьких колективів, II – оформлення наукових шкіл у межах діяльності перших

класичних університетів, III – виникнення колективних «шкіл експериментальної майстерності» у межах діяльності дослідницьких університетів, IV – поява наукових лабораторій та науково-дослідних центрів при великих промислових підприємствах і науково-дослідних інститутах, V – становлення наукової школи як колективного співтовариства вчених, об'єднаних для всебічного дослідження певної наукової проблеми;) та охарактеризовано сутність кожного з них; обґрунтовано і розроблено модель професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника в середовищі науково-педагогічної школи в сукупності чотирьох взаємопов'язаних блоків: концептуально-цільового, мотиваційно-стимулювального, змістово-процесуального та результативно-діагностувального; визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, інформаційний, діяльнісний, особистісно-творчий); охарактеризовано рівні (емпірично-інтуїтивний, дослідницько-логічний, креативно-евристичний) сформованості науково-дослідницької компетентності педагога-дослідника; запропоновано типологію наукових шкіл; *удосконалено* зміст, форми та методи професійно-творчого розвитку педагога-дослідника в середовищі наукової школи; *подальшого розвитку набули* положення щодо впровадження в освітній процес закладів вищої освіти досвіду досліджуваних науково-педагогічних шкіл.

Практичне значення отриманих результатів. Варто відзначити практичне значення результатів дослідження Н.П. Бірук, яке полягає у розробці та експериментальній перевірці ефективності технології реалізації моделі професійно-творчого розвитку педагога-дослідника в середовищі наукової школи; узагальненні інноваційних форм, методів і засобів навчання, які можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої та післядипломної освіти, у процесі самоосвітньої діяльності та підготовки програм, навчальних посібників, методичних рекомендацій із зазначеної проблеми.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Результати дисертації відображено у 22 публікаціях, серед яких 1 колективна монографія, 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному фаховому періодичному виданні, статті у збірниках матеріалів наукових конференцій, що відповідає існуючим вимогам до кандидатських дисертацій. Зазначені публікації достатньо повно відображають основні результати роботи та зміст дисертації.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

За своєю структурою, об'ємом і оформленням дисертація та автореферат повністю відповідають вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Автореферат за змістом відповідає основним положенням, що викладені в дисертації, та не містить інформації, яка не відображена в самій роботі.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне, у контексті наукової дискусії, висловити ряд зауважень і побажань:

1. У дисертаційному дослідженні лише дотично розглянуто зарубіжний досвід. На нашу думку, робота була б більш досконалою, якби здобувач опрацювала і висвітлила у ній результати досліджень зарубіжних вчених щодо діяльності наукових шкіл та можливість впровадження кращих практик з досліджуваної проблеми у діяльність вітчизняних закладів вищої освіти.

2. Робота значно виграла б, якби у підрозділі «3.2. Технологія реалізації моделі професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника в середовищі науково-педагогічної школи» було б представлено більше прикладів діяльності відомих наукових шкіл у контексті професійно-творчого розвитку педагога-дослідника.

3. Вважаємо, що змістовий компонент структури технології реалізації моделі професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника в середовищі науково-педагогічної школи доцільно було б доповнити у межах формальної освіти курсами підвищення кваліфікації педагогів.

4. Доцільно було б більш детально представити форми роботи, які сприяють професійно-творчому розвитку педагога-дослідника відповідно до визначених категорій досліджуваних (магістранти, аспіранти педагогічних спеціальностей, кандидати та доктори педагогічних наук).

5. На наш погляд, до перспектив подальших наукових розвідок варто віднести дослідження кількості магістрів, які продовжують займатися науково-дослідницькою діяльністю та співпрацюють з науковими школами після закінчення закладу вищої освіти.

Проте, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації встановленими вимогам.

Рецензована робота є завершеним науковим дослідженням, виконаним в контексті сучасних підходів до професійної освіти педагогів, що характеризується значною вагомістю теоретичних і методичних пропозицій з проблематики професійно-творчого розвитку особистості педагога-дослідника в середовищі науково-педагогічної школи.

Враховуючи актуальність теми дисертації Н.П. Бірук «Професійно-творчий розвиток особистості педагога-дослідника в умовах діяльності науково-педагогічної школи», наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність репрезентованої дисертаційної роботи вимогам «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 11, 12, 13), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами) щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, вважаємо що її автор – Бірук Наталія Петрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,

учений секретар Інституту вищої освіти

Національної академії педагогічних наук України

Г. П. Чорнойван

